

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
T.a.v. Staatssecretaris S. van Veldhoven-Van der Meer
Postbus 20901
2500 EX DEN Haag

Datum: 19 augustus 2019

Ons kenmerk: 20190819PFAS

Uw kenmerk: IENW/BSK-2019/131399

Betreft: Knelpunten t.a.v. het tijdelijk
handelingskader voor hergebruik van
PFAS-houdende grond en baggerspecie

Bijlage(n): 1

Behandeld door: O. Feenstra

Geachte mevrouw Van Veldhoven,

Mede namens de Nederlandse Vereniging van Procesmatige Grondbewerkingsbedrijven (NVPG), de Vereniging Afvalbedrijven (VA), de Vereniging van Milieu Adviesbureaus (VVMA), de branchevereniging voor zand- en grindproducenten Cascade, Bouwend Nederland en de Vereniging van Waterbouwers Vragen wij uw aandacht voor het volgende.

Op 8 juli 2019 heeft u de Tweede Kamer geïnformeerd over het landelijk geldende "Tijdelijk handelingskader voor hergebruik van PFAS-houdende grond en baggerspecie". De diverse brancheverenigingen binnen het bodembeheer en grondverzet hebben hier kennis van genomen en hun leden hierover ingelicht. Ondanks alle goede bedoelingen om "voortuitlopend op een definitieve oplossing nu al een voorlopige oplossing te bieden voor de impasse die is ontstaan", moeten wij helaas constateren dat er nog acute problemen zijn die spoedig oplossing behoeven.

Sommige van de bovengenoemde organisaties benaderen u daarover nog in een separate brief. Ook andere organisaties zullen u benaderen over bovengenoemd probleem.

In de voorliggende periode heeft de aandacht die de PFAS hebben getrokken een zeer negatieve invloed gehad op de werkzaamheden binnen het bodembeheer. Een groot deel van het grond- en baggerverzet is door het ontbreken van normen en regelgeving krakend tot stilstand gekomen. Zowel vanuit decentrale overheden als het bedrijfsleven is een beroep op u gedaan om de regie te nemen en te zorgen dat er een werkzaam handelingskader zou komen, waaronder landelijke hergebruiksnormen, waarmee het grond- en baggerverzet weer vlot zou worden getrokken.

Wij zijn u dan ook zeer erkentelijk dat u verantwoordelijkheid hebt genomen en binnen korte tijd tot een landelijk tijdelijk handelingskader (hierna THK) bent gekomen. Het THK geeft met name invulling aan de zorgplichtbeginselen bij handelingen in en op de bodem en het toepassen van PFAS-houdende grond en baggerspecie. Dit THK loopt vooruit op een definitief handelingskader (hierna DHK) dat ook invulling zal geven aan aspecten waarover momenteel nog onvoldoende informatie m.b.t. de verspreiding en het gedrag van PFAS beschikbaar is. U geeft aan dat het RIVM in uw opdracht hard aan het werk is om, samen met de decentrale overheden, voldoende informatie te genereren waarmee u medio 2020 het THK kan actualiseren en aanvullen tot een DHK. Wij blijven graag op de hoogte van de voortgang en bieden u aan om waar mogelijk een bijdrage te leveren in de verdere ontwikkeling van het DHK.

Met het THK wordt een eerste stap gezet waarbij u zich heeft uitgesproken zich bewust te zijn dat hiermee nog niet alle problemen omtrent PFAS-houdende grond en baggerspecie zijn weggenomen.

Uw inzet is duidelijk bedoeld om zo veel als mogelijk de ontstane stagnaties in de grond-, weg- en waterbouw op te lossen en het grond- en baggerverzet weer doorgang te laten vinden. Dit binnen een terughoudend kader waarbij de kwaliteit van de bodem, het grondwater en het oppervlaktewater niet zal verslechteren.

Helaas constateren wij dat het THK ook, of zelfs juist, leidt tot extra stagnaties. Dit heeft diverse oorzaken. Deze berusten veelal op onduidelijkheden voor de uitvoerende partijen en bij de diverse bevoegde gezagen over hoe het THK moet worden toegepast. Verder constateren wij knelpunten die ten gevolge van het THK ontstaan, zoals het gebrek aan kennis en capaciteit om het THK direct uit te kunnen voeren. Wij zetten de belangrijkste knelpunten die wij tot nu toe ervaren onderstaand verder uiteen.

Het ontbreken van lozingsnormen

Ten aanzien van PFAS ontbreken duidelijk lozingsnormen. Zowel op oppervlaktewateren, in de bodem als op de riolering. Dit geldt zowel voor directe lozingen als voor lozingen via een waterzuiveringsinstallatie. U geeft aan dat hiertoe nog onderzoek gaande is. Verder is het een taak voor de bevoegde gezagen (hierna BG's) voor de lozingen om hier normen voor te stellen bij opslag en reiniging van grond en baggerspecie met gehalten boven de door u vastgesteld toepassingsnormen. De BG's blijken echter niet in staat om snel tot vaststelling van normen te komen. Zonder duidelijke normering vinden veel inrichtingen het te risicovol om voor opslag en reiniging partijen te accepteren die PFAS bevatten. Een oplossing kan zijn om in afwachting van het DHK de normale bedrijfsvoering van grondbanken, grondreinigingsinstallaties en andere verwerkingslocaties waar handelingen met PFAS-houdende grond en baggerspecie worden verricht binnen de kaders van het THK ook voor hun lozingen aan te merken als het voldoen aan de zorgplicht. Dit geeft de exploitanten en de bevoegde gezagen de tijd om tot afstemming van lozingsnormen te komen terwijl de werkzaamheden doorgang kunnen blijven vinden.

Toepassen in diepe plassen blijft voorlopig uitgesloten

Het THK geeft maar zeer beperkt mogelijkheid voor exploitanten van diepe plassen om hun acceptatienormen minder streng te maken dan de bepalingsgrens. Het zal nog de nodige tijd vergen voordat e.e.a. gerealiseerd zal zijn. Ondertussen is de afzet van baggerspecie en grond, gezien de diffuse verspreiding van PFAS en dus altijd wel in enige mate met PFAS belast zijn van partijen, sterk afgenomen. Tot recent werd ca. 8 miljoen m³/j baggerspecie en grond nuttig toegepast in diepe plassen¹. Bij de zand en grindwinning is de winning op enkele plekken al stilgevallen omdat aanvullen niet meer mogelijk is. Dit is economisch natuurlijk al een enorme strop, maar hierdoor komt ook de benodigde aanvoer van bouwstof richting de betonproductie en weg- en waterbouw sterk onder druk te staan. De stagnatie richting diepe plassen zou al grotendeels opgelost kunnen worden als u, tot het DHK hier aangepaste eisen aan stelt, voor de tussenliggende periode een norm van 1 µg/kg d.s. per individuele PFAS toe zou staan voor nuttige toepassing in een diepe plas.

Uitblijven toepassingsmogelijkheden in onderwatertoepassingen en onder grondwaterniveau

Een aanzienlijk deel van de hergebruiksgrond vindt toepassing onder (grond)water. In afwachting van een DHK biedt het THK hier nu nog steeds geen oplossing voor. Deze projecten zullen dus blijven stagneren. Omdat Nederland nu eenmaal diffuus belast is met PFAS, blijft er gelijktijdig in Nederland een enorme hoeveelheid grond en baggerspecie over waarin PFAS wordt aangetroffen in lichte mate boven de bepalingsgrens van 0,1 µg/kg d.s.. Daar komt nog bij dat de kans op contaminatie bij de monsterneming tot en met de voorbehandeling in het laboratorium de kans op het "meten" boven de 0,1 µg/kg d.s. aanzienlijk toeneemt. Net als bij diepe plassen geldt ook hier dat het verhogen van de

¹ Rapportage Toepassing grond en bagger in diepe plassen; H2H advies, 29 november 2018

Betrouwbaar Omgaan met Grondstromen

toepassingsnorm onder het THK naar 1 µg/kg d.s. er minder projecten stagneren doordat voor hele grote hoeveelheden herbruikbare grond en baggerspecie toepassingsmogelijkheden blijven.

Ontbreken van capaciteit bij veldwerk en laboratorium

Het THK leidt tot zeer veel extra onderzoek. Zowel van de bodem als van vrijkomende partijen. Hierdoor is de vraag naar erkende veldwerkers die volgens de voorschriften van het expertisecentrum PFAS monsters kunnen nemen en naar laboratoria die op PFAS kunnen analyseren enorm toegenomen. Veel werk ligt stil in afwachting van bemonstering en analyse. De wachtperiode is nu al toegenomen tot meer dan een maand, en loopt nog steeds verder op. Hier komt nog bij dat er door het THK veel meer kleine partijen gescheiden opgeslagen moeten blijven liggen waardoor de opslagmogelijkheid bij verwerkers, met name grondbanken, is afgenomen. Veel grondbanken en grondreinigers hebben hun deuren al geheel gesloten voor partijen die niet begeleid worden door PFAS-analyses. In de als bijlage bijgesloten tabel met interpretatiepunten wordt hier nader op ingegaan alsmede (deel)oplossingen voor aangegeven.

Interpretatieverschillen van het THK

Het wordt steeds meer duidelijk dat het THK op veel punten ruimte laat voor interpretatie. Zeker door de verschillende uitleg door de bevoegde gezagen (en dat zijn weer veel personen) en de uitvoerenden in de bodembranche en de grond- weg en waterbouw ontstaat er op de werkvloeren veel discussie. Dit begint al bij de status van het THK. U geeft naar ons inzicht duidelijk aan dat het een invulling van de zorgplicht betreft waar vanaf 8 juli 2019 gebruik van kan worden gemaakt. De genoemde toepassingsnormen zullen hierbij spoedig in de Regeling bodemkwaliteit worden opgenomen en zo leiden tot stoffen waarvoor een toepassingsnorm geldt. Aan het andere uiteinde van de interpretatie wordt werken conform het THK als regelgeving aangemerkt er wordt er al op gehandhaafd. Dit leidt er toe dat uitvoerenden in het grondverzet zeer voorzichtig worden wat vervolgens weer tot stagnatie leidt. Juist hetgeen wat u met het THK wilde tegengaan. Voor een aantal belangrijke onderwerpen van het THK waar momenteel interpretatieverschillen over bestaan hebben wij een overzicht opgesteld (zie bijlage). In dit overzicht hebben wij aangegeven wat voor bepaalde onderwerpen wel duidelijk is en wat nog ter interpretatie overblijft en tot problemen leidt. Tevens hebben wij aangegeven hoe wij het THK op die punten interpreteren en hoe wij tot die interpretatie zijn gekomen. Wij hopen dat u onze uitleg wilt volgen en dit ook verder zo zal communiceren onder het THK en mee neemt in de vorming van het DHK.

Stevige handhaving vanaf 8 juli

Direct na uw bekendmaking van het THK kwamen er berichten binnen van onze leden dat BG's direct zijn overgegaan op het handhaven op grond van het THK. Dit ondanks uw toelichting in de begeleidende brief dat het THK een invulling is van de zorgplicht, en daarmee direct al in de praktijk kan worden toegepast. Ook benoemt u in uw brief duidelijk dat waterbeheerders en andere uitvoerders tot 1 oktober de tijd hebben om hun projecten in lijn te brengen met het handelingskader. Wij geven u ter illustratie één schrijnend voorbeeld:

Een lopend project waarbij hergebruiksgrond wordt toegepast is door het BG direct stilgelegd omdat de ontvangende bodem nog niet op PFAS was onderzocht. De toe te passen partijen waren volgens de regels minimaal vijf dagen voor toepassing gemeld bij Bodem+, de vrachtwagens waren aan het aanvoeren en de machines waren bezig de grond te verwerken. Het stilleggen van het werk kost natuurlijk duizenden euro's per dag. Het alsnog laten bemonsteren en analyseren neemt tegenwoordig al ruim een maand in beslag. Daarbij is de uitslag, en daarmee de voortgang van dit project onzeker. Uit angst voor dergelijke harde maatregelen hebben veel verwerkers en toepassers besloten hun acceptatie per direct geheel te staken van partijen waarbij het PFAS-onderzoek ontbreekt. Hierdoor treedt extra stagnatie op. Dit handelen staat in schril contrast met uw oproep tot een proportionele aanpak door betrokken bevoegde gezagen. Dit kan niet uw bedoeling zijn.

Onze leden doen hun best om hun werkzaamheden zo snel als mogelijk in lijn te brengen met het THK, maar daar is wel tijd voor nodig. Niet in zijn minst doordat er nog veel onduidelijkheid bestaat. Wij doen een vriendelijk maar dringend beroep op u om in een beleidsnotitie de ILT en de decentrale bevoegde gezagen aan te geven dat het uw uitdrukkelijke intentie is dat tot 1 oktober 2019 enkel uitleg en

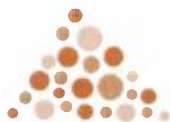
Betrouwbaar Omgaan met Grondstromen

Branche Organisatie Grondbanken

Postadres Postbus 1104, 1000 BC Amsterdam
IBAN NL38INGB 0684542498
KvK 24295960

T 088 - 801 08 01
E info@grondbanken.nl
I www.grondbanken.nl

BOG

BRANCHE ORGANISATIE GRONDBANKEN

waarschuwingen door de BG's worden gegeven. Handhaven met boetes en stilleggingen voor die tijd achten wij buiten proportie.

Als de stagnatie niet tijdig wordt teruggedrongen voorzien wij dat er meer grondverzet, opslag en toepassing buiten de erkende instellingen en bedrijven om zal gaan plaatsvinden. Dit zal zeker niet bijdragen aan een beheerste kwaliteit van de bodem, het grondwater en het oppervlaktewater zoals wij samen met u voorstaan. U geeft in uw brief van 8 juli aan dat u het tijdelijk handelingskader zal aanpassen als daartoe aanleiding is. Wij doen een dringend beroep op u om hiertoe over te gaan.

Graag komen wij op korte termijn bij u aan tafel om oplossingen voor de knelpunten te bespreken. Verder blijven wij graag in contact met u en uw ambtelijk apparaat om de oplossingen voor de PFAS-problematiek verder richting te geven.

Hoogachtend,

Mede namens

de Nederlandse Vereniging van Procesmatige Grondbewerkingsbedrijven (NVPBG),
de Vereniging Afvalbedrijven (VA),
de Vereniging van Milieu Adviesbureaus (VVMA),
de branchevereniging voor zand- en grindproducenten Cascade,
Bouwend Nederland, en
de Vereniging van Waterbouwers

Ir. H.J.F. Groeneveld,
Voorzitter Brancheorganisatie Grondbanken

Bijlage: Interpretatieverschillen PFAS

Betrouwbaar Omgaan met Grondstromen

Branche Organisatie Grondbanken

Postadres Postbus 1104, 1000 BC Amsterdam
IBAN NL38INGB 0684542498
KvK 24295960

T 088 - 801 08 01
E info@grondbanken.nl
I www.grondbanken.nl

Onderwerpen waar binnen het tijdelijk handelingskader PFAS (THK) nog onduidelijkheden over bestaan	Wat blijkt eenduidig uit het tijdelijk handelingskader	Wat heeft nog interpretatie
Algemeen	<p>Op 8 juli heeft de staatsecretaris van IenW de Kamer geïnformeerd over het tijdelijk handelingskader PFAS voor hergebruik van grond en baggerspecie. Zij geeft hierin aan dat met het handelen conform dit THK er voldaan wordt aan de zorgplicht. Ook geeft zij aan dat het THK hiermee direct al in de praktijk <u>kan</u> worden toegepast. Op specifieke punten is nog wel overgangsrecht opgenomen.</p> <p>Het THK en het directe kunnen toepassen hiervan heeft tot doel het vastgelopen grondverzet in Nederland weer vlot te trekken, zonder dat dit tot schade aan het milieu zal leiden.</p> <p>Met de bepalingen en normen van het THK wordt daarom terughoudend invulling gegeven aan hoe omgegaan kan worden PFAS. Er is nog volop onderzoek gaande om medio 2020 het tijdelijk handelingskader aan te vullen en om te zetten in een definitief handelingskader.</p>	<p>Door diverse omgevingsdiensten wordt de mogelijkheid om het THK direct toe te mogen passen strikt uitgelegd. Er wordt al gehandhaafd op punten waar de uitvoerenden in het grondverzet niet per direct aan kunnen voldoen. Ook blijven er nog heel wat punten in het THK die voor interpretatie vatbaar zijn. Doordat veel BG's handhaven op hun interpretatie is er geen eenduidigheid in omgaan met PFAS-houdende bodem, grond en baggerspecie. Veel bedrijven stellen zich daarom zeer terughoudend op. Het gevolg is dat i.p.v. het vlottrekken van het grondverzet er juist extra stagnatie gaat optreden.</p> <p>Door de interpretatie van het THK in kaart te brengen en daar gezamenlijk bij aan te geven hoe we met deze punten zullen omgaan willen we een bijdrage leveren in het landelijk op gelijke wijze zorgvuldig omgaan met toepassing van PFAS-houdende grond en baggerspecie.</p>
Duidelijkheid of in het kader van de zorgplicht heel Nederland nu verdacht is op het voorkomen van PFAS zou wenselijk zijn.	<p>In het THK geeft u aan dat uit metingen blijkt dat in heel Nederland PFAS veelal boven de bepalingsgrens voorkomt.</p> <p>In de begeleidende brief schrijft u: "Daarnaast moeten initiatiefnemers, tot duidelijk is of er onbelaste gebieden zijn in Nederland in het kader van de zorgplicht het gehalte aan PFAS meten in te verzetten grond en baggerspecie, die uit land- en waterbodem wordt ontgraven".</p>	<p>Hiermee kan indirect gelezen worden dat onderzoek naar PFAS niet alleen verplicht is bij grondverzet maar ook bij het uitvoeren van bodemonderzoeken i.h.k.v. bijvoorbeeld bestemmingsplanwijziging of vaststellen van een nulsituatie. Dit wordt door de verschillende bevoegde gezagen anders geïnterpreteerd en leidt tot onduidelijkheid over de te analyseren parameters.</p> <p>Bij vaststellen van een nulsituatie moeten die parameters worden gemeten die voorkomen in de materialen die de</p>

	<p>En bij de overgangstermijn voor projecten van waterbeheerders: "Voor onderzoeken ten behoeve van projecten geldt dat deze per direct PFAS-metingen moeten gaan meenemen in de onderzoeken".</p> <p>Duidelijk is dat het THK er vanuit gaat dat de bodem verdacht is van het belast zijn met PFAS boven de bepalingsgrens behoudens als er specifiek gegevens zijn op basis waarvan gesteld mag worden dat de bodem niet PFAS-verdacht is.</p>	<p>initiatiefnemer gaat opslaan of verwerken. Als dat grond of baggerspecie is moet PFAS dan bij het bepalen van de nulsituatie worden meegenomen? En wat als er enkel andere materialen dan grond of baggerspecie worden opgeslagen of verwerkt?</p> <p>Moet de bodem altijd op PFAS-woorden onderzocht, ook als het doel van het onderzoek anders is dan grond-/baggerverzet?</p> <p>Wij gaan er vanuit dat de bodem enkel op PFAS moet worden onderzocht als dit vooruitlopend is op grond-/baggerverzet. Bij een nulsituatie-onderzoek enkel indien de stoffen die worden opgeslagen of verwerkt verdacht zijn op het bevatten van PFAS boven de bepalingsgrens.</p>
<p>Van welke delen van de bodem moeten er PFAS analyses worden genomen?</p>	<p>In het THK is hier niets over bepaald. In de FAQ's van Bodem+ is te lezen: "In principe moet bij verdenking van de aanwezigheid van een stof altijd de kwaliteit van een toe te passen partij grond of baggerspecie worden onderzocht op deze stof. In heel Nederland zijn de bovengrond en geroerde bodems verdacht op het (diffuus) voorkomen van PFAS. Op basis van het vooronderzoek kan hiervan gemotiveerd worden afgeweken als de betreffende bodemlaag of partij evident onverdacht is op het voorkomen van PFAS, bijvoorbeeld in geval van diepere (dieper dan 1,0 m-mv) ongeroerde bodemlagen."</p> <p>Onderzoek moet dus plaatsvinden in de bovengrond en in geroerde bodem.</p> <p>Als uit het vooronderzoek blijkt dat een bodemlaag verdacht is voor PFAS, bijvoorbeeld op basis van een puntbron, is onderzoek op PFAS evident.</p>	<p>De interpretatie spits zich toe op wat verstaan wordt onder "de bovengrond"?</p> <p>Uit de FAQ is op te maken dat dieper dan 1 m-mv geen sprake meer is van de bovengrond. In het Aanvullingsbesluit bodem Ow is het begrip omschreven als: "Toplaag van de bodem (globaal tot 1,0 m beneden het maaiveld)". Voor de kwaliteitsindeling van een BKK wordt de bovenste 0,5 m gerekend tot de bovengrond. Volgens het Bbk moet er bij het vaststellen van de kwaliteit van de ontvangende bodem uitgegaan worden van de bovenste 0,5 m-mv. Dit is ook zo in de NEN 5725 vooronderzoek zo bepaald.</p> <p>De interpretatie over wat nog tot de bovengrond moet worden gerekend spits zich toe op de laag 0,5 m-mv tot maximaal 1 m-mv.</p>

		Aangezien de diepte 0,5 m-mv wel vastligt in regelgeving en de 1 m-mv enkel als globale maat wordt aangegeven, gaan wij uit van een verplichting tot PFAS-onderzoek van de bodem tot 0,5 m-mv en van dieperliggende geroerde bodem. Verder is PFAS-onderzoek nodig in bodemlagen die in het vooronderzoek als PFAS-verdacht zijn aangegeven.
Zijn er nog uitzonderingen voor onderzoek op PFAS bij het afgeven van milieuhygiënische verklaringen (MHV)?	<p>Zie bovenstaand citaat uit de FAQ van Bodem+. Met name het deel "In principe moet bij verdenking van de aanwezigheid van een stof altijd de kwaliteit van een toe te passen partij grond of baggerspecie worden onderzocht op deze stof."</p> <p>Er geldt een verdenking op PFAS bij grond uit de bovengrond en grond uit geroerde lagen behoudens als uit het vooronderzoek blijkt dat die grond niet PFAS verdacht is.</p>	<p>Ook hier speelt een interpretatie van wat nog onderdeel uitmaakt van de bovengrond.</p> <p>Voor grond die niet vrij is gekomen uit bovengrond (0,5 m-mv zie boven) en voor grond die uit ongeroerde bodemlagen vrij is gekomen is geen verdenking op het voorkomen van PFAS, behoudens als er uit het vooronderzoek iets anders blijkt.</p> <p>Bij kwalificatie t.b.v. een MHV worden deze partijen niet op PFAS onderzocht.</p>
Vanaf wanneer met er PFAS onderzoek worden gedaan voor het afgeven van een MHV en voor bodemonderzoek?	<p>In de brief van de staatsecretaris van 8 juli staat: "voor onderzoeken ten behoeve van projecten geldt dat deze per direct PFAS-meting moeten gaan meenemen in de onderzoeken. Waterbeheerders en andere uitvoerders hebben tot 1 oktober 2019 de tijd om hun projecten in lijn te brengen met het handelingskader." En "In het kader van het Bbk zullen initiatiefnemers ... de gehalten aan PFAS in toe te passen grond en baggerspecie moeten vaststellen en laten vastleggen in een milieuhygiënische verklaring die elke partij moet begeleiden."</p> <p>Bij de FAQ's bij Bodem+ staat: "Dat wil zeggen dat vanaf 8 juli 2019 bij het geven van een opdracht aan een laboratorium de analyse op PFAS moet worden meegenomen." ... "Voor eerder uitgevoerde partijkeuringen</p>	<p>Partijkeuring en (water)bodemonderzoek hebben betrekking op het veldwerk. Daaruit kan worden opgemaakt dat de datum van 8 juli slaat op de datum waarop het veldwerk heeft plaats-gevonden. Eén FAQ geeft aan dat de datum van opdracht aan het laboratorium bepalend is. Deze kan liggen op een andere datum dan waarop het veldwerk heeft plaatsgevonden.</p> <p>Gezien de definities van partijkeuring en bodemonderzoek en het gegeven dat voor onderzoek op PFAS speciale eisen worden gesteld aan het veldwerk, gaan wij er vanuit dat de datum van 8 juli gerekend wordt vanaf de datum dat het veldwerk plaatsvond.</p>

of (water)bodemonderzoeken geldt een overgangstermijn tot 1 oktober 2019, waarmee deze milieuhygiënische verklaringen nog gebruikt mogen worden om de betreffende partij grond of baggerspecie toe te passen zonder aanvullende analyse op PFAS.” ... “ Bij toepassing na 1 oktober 2019, moet de partij wel aanvullend op PFAS onderzocht worden, met uitzondering van situaties waarbij op basis van vooronderzoek gemotiveerd kan worden dat de (water)bodem onverdacht is op het voorkomen van PFAS.”

“Als de grond of baggerspecie afkomstig is uit (water)bodemlagen die onverdacht zijn op het voorkomen van PFAS (ongeroerde dieper dan 1 m-mv gelegen (water)bodems), is aanvullend onderzoek naar het voorkomen van PFAS niet noodzakelijk om de milieuhygiënische verklaring ook na 1 oktober 2019 te mogen blijven gebruiken. Als de grond of baggerspecie wel uit op PFAS verdachte bodemlagen afkomstig zijn, is onderzoek op PFAS wel noodzakelijk. In dat geval moet de kwaliteit van PFAS via partijkeuringen worden vastgesteld.”

Indien de MHV is opgesteld voor 8 juli blijft deze ook zonder PFAS onderzoek rechtsgeldig tot 1 oktober 2019.

Voor het afgeven van MHV op basis van onderzoek dat heeft plaatsgevonden na 8 juli moet PFAS onderzoek (indien niet onverdacht) worden meegenomen.

Bij toepassing na 1 oktober 2019 moet voor het vaststellen van de kwaliteit bij elke MHV PFAS zijn meegenomen, behoudens situaties waarbij de verdenking op PFAS kan worden uitgesloten.

<p>Welk analysepakket moet worden aangehouden voor PFAS-onderzoek?</p>	<p>In de brief van 8 juli spreekt de Staatssecretaris over de groep van meer dan 6000 stoffen PFAS, waar PFOS, PFOA en HFPO-DA (GenX) deel van uitmaken. Stoffen uit de PFAS-groep worden diffuus aangetroffen in Nederland (en Europa). In het THK worden aan PFOS, PFOA, GenX en overige individuele stoffen uit de PFAS-groep toepassingsnormen (3-7-3-3) gesteld.</p> <p>Noch in de brief, noch in het THK worden onderzoeksnormen gesteld aan de te onderzoeken stoffen binnen de PFAS. Wel wordt gesteld dat vanwege de diffuse verspreiding er van uitgegaan moet worden dat de bodem verdacht is op het voorkomen hiervan, behoudens als uit vooronderzoek blijkt dat er sprake is van een onverdachte bodem.</p> <p>Bij de FAQ's bij Bodem+ staat: " Bij de analyse op PFAS wordt geadviseerd om de advieslijst voor PFAS, versie 12 juli 2019 te hanteren. Als op basis van vooronderzoek verwacht wordt dat ook andere dan in deze advieslijst opgenomen PFAS-verbindingen verhoogd voor kunnen komen in de (water)bodem, bijvoorbeeld in geval van een puntbron, moet het parameterpakket voor PFAS uitgebreid worden met de specifieke te verwachten PFAS-verbindingen.</p> <p>" In gebieden waar geen directe bron in de buurt is, is tot op dit moment nog geen GenX diffuus aangetroffen. In gebieden waar geen directe bron of lozing heeft plaatsgevonden is daarom geen noodzaak om op GenX te onderzoeken. Het RIVM heeft in verband met de bekende bronnen van GenX in Dordrecht en Helmond wel risicogrenswaarden voor GenX afgeleid."</p>	<p>Nergens is vastgelegd op welke individuele stoffen uit de PFAS-groep onderzocht moet worden. De (beperkte) groep laboratoria die analyse op PFAS uitvoeren hanteren ook niet alle de gelijke stoffen in hun rapportages. Uit onderzoeken door het Expertisecentrum PFAS blijkt dat PFOS en PFOA de meest voorkomende stoffen uit de PFAS zijn.</p> <p>Het enige laboratorium in Nederland dat een onderzoek kan uitvoeren waar alle in de advieslijst genoemde stoffen kan rapporteren (Eurofins Analytico) is al overvraagd met analyseverzoeken en neemt geen nieuwe klanten meer aan hiervoor.</p> <p>Ook leidt het gedwongen winkelen bij één laboratorium tot oneigenlijke concurrentie tussen de verschillende laboratoria.</p> <p>Wij gaan er vanuit dat ieder onderzoek op een groep PFAS past binnen het THK zolang PFOS en PFOA daar onderdeel van uit maken. GenX wordt enkel onderzocht als de partij hiervoor verdacht is bijvoorbeeld uit omgeving Dordrecht en Helmond.</p>
--	---	---

	<p>De geadviseerde lijst bevat 29 individuele verbindingen waarbij PFOS en PFOA nog eens opgesplitst worden in vertakt en onvertakt. Bij GenX is aangegeven dat deze enkel hoeft te worden onderzocht al de partij daar specifiek op verdacht is.</p>	
<p>Welke voorinformatie over PFAS moet bekend zijn om binnen de BRL 9335-1 geaccepteerd te mogen worden?</p>	<p>Het THK gaat uit van onderzoek t.b.v. hergebruik, al dan niet na reiniging.</p> <p>Bij opslag en samenvoegen onder erkenning van protocol 9335-1 is sprake van handeling voorafgaand aan toepassen.</p> <p>In het protocol is beschreven hoe de CH moet en mag handelen. Het handelen binnen een BRL/protocol is opgenomen in de regelgeving en maakt geen onderdeel uit van de zorgplicht waar het THK zich op richt.</p> <p>Kenmerkend voor (samenvoegen binnen) protocol 9335-1 is dat partijen op basis van voorinformatie worden ingedeeld in partijen die samengevoegd of direct gekwalificeerd mogen worden. Voor inname door de CH moet bij partijen > 100 ton moet voorinformatie worden overlegd om inzicht te hebben in de chemische samenstelling. De benodigde voorinformatie is beschreven in 6.1.1 van het protocol.</p> <p>Indien aangeboden grond is ontgraven na 8 juli moet de voorinformatie tevens inzicht geven in PFAS. Dit kan een analytisch onderzoek zijn, maar ook voldoende blijken uit een vooronderzoek NEN 5725 of een relatie tussen de herkomst-locatie en de BKK.</p> <p>Het gehalte aan PFAS heeft onder het THK geen invloed op de indeling in de kwaliteitsklassen voor hergebruik.</p>	<p>Partijen grond en baggerspecie die bij een erkende CH worden ingenomen hoeven op grond van het protocol 9335-1 geen <u>analyse</u> op PFAS te omvatten.</p> <p>In de FAQ van Bodem+ staat: " De certificaathouder BRL9335 kan volgens de verplichtingen voor de acceptatie van grond in protocol 9335-1 (paragraaf 6.1) partijen grond innemen tot 100 ton op basis van beperkte voorinformatie, dus ook grond die niet is geanalyseerd op PFAS. In de verdere procedure van de BRL 9335 moet dergelijke grond indicatief en definitief worden onderzocht op PFAS."</p> <p>In protocol 9335-1 is, in tegenstelling tot deze FAQ, geen verplichting opgenomen om PFAS bij de pre-kwalificatie indicatief vast te stellen. Het gehalte aan PFAS is ook niet bepalend voor de kwaliteitsklasse van de (herbruikbare kwaliteiten) grond. De CH kan deze partijen ook zonder exact inzicht in de gehalten PFAS samenvoegen tot maximaal 2000 ton als uit voldoende andere voorinformatie geoordeeld kan worden dat de gehalten PFAS onder de hergebruikwaarden blijven.</p> <p>Bij pre-kwalificatie hoeft alleen op PFAS te worden onderzocht als het materiaal is vrijgekomen van verdachte (punt)bronnen zoals bijvoorbeeld Schiphol, Dordrecht, brandweer- oefenplaatsen etc.</p>

	<p>Na samenvoegen wordt de partij onderzocht en wordt er door de certificaathouder een MHV afgegeven. De partij is nu gereed voor toepassen.</p>	<p>Alle samengevoegde partijen zullen bij kwalificering ook onderzocht worden op het PFAS-pakket. De uitkomst hiervan zal op de milieuhygiënische verklaring worden vermeld.</p>
<p>Welke voorwaarden gelden er t.a.v. normwaarden en waterafvoer voor opslag bij een erkende grondbank?</p>	<p>Het THK stelt dat bij de zogenaamde 3-7-3-3 grenswaarden in ieder geval aan de zorgplicht wordt voldaan. Dit geldt ook bij opslag bij een erkende grondbank. Het THK is vanuit het voorzorgsprincipe terughoudend ingevuld.</p> <p>Er zijn gebieden waar lokaal beleid voor toepassen van PFAS is vastgesteld. Hier kunnen hogere normwaarden van toepassing zijn. Ook, of juist, in deze gebieden moet het grondverzet gefaciliteerd door grondbanken kunnen blijven plaatsvinden.</p> <p>Erkende rondbanken hebben binnen het protocol 9335-1 de mogelijkheid om partijen op te slaan, samen te voegen en te kwalificeren op grond van lokaal beleid.</p> <p>Binnen de normale exploitatie van een grondbank kan het sporadisch voorkomen dat een partij bij kwalificatie toch niet aan de hergebruikwaarden voldoet. In de BRL is aangegeven hoe de CH dan moet handelen.</p> <p>Grondbanken kunnen in overleg met hun vergunningverlener eventueel hogere grenswaarden aan hun inrichting proberen te koppelen. Veel bevoegde gezagen zijn hierop niet goed voorbereid en minimaal terughoudend.</p> <p>Normen voor lozen van afvalwater van het terrein moet afgestemd worden met het BG voor het lozen van het afvalwater. Wie het BG hiervoor is is afhankelijk van de</p>	<p>Als bij toepassen voldaan wordt aan de zorgplicht bij de 3-7-3-3 norm, dan is hierbij afgewogen dat er geen onaanvaardbare gevolgen voor het onderliggende grondwater noch het nabij gelegen oppervlaktewater zullen optreden.</p> <p>Grondbanken hebben de mogelijkheid om grond en baggerspecie conform het lokaal beleid te accepteren en weer voorzien van een milieuhygiënische verklaring af te zetten.</p> <p>Wij gaan er vanuit dat de grondbanken aan hun zorgplicht voldoen als er binnen de normale bedrijfsvoering grond en baggerspecie wordt opgeslagen, samengevoegd en na kwalificering weer voor hergebruik wordt afgezet. Ook als er conform lokaal beleid wordt geaccepteerd en hergebruikt. Daarbij is impliciet dat er sporadisch partijen zullen zijn die niet geschikt blijken voor hergebruik. Deze worden netjes doorgezet naar reinigers of, na voorzien te zijn door Bodem+ van een niet-reinigbaarverklaring, naar een stortplaats. Een aanpassing van de vergunningsvoorwaarden is hiervoor niet nodig, hooguit een aanvulling van het AV/AO-IC-plan.</p> <p>Gemiddeld zullen de concentraties in de opgeslagen grond en baggerspecie onder de 3-7-3-3 blijven.</p>

	<p>lozingsroute / het lozingspunt. Ook hier geldt dat de BG-en niet goed weten hoe ze hier de afweging moeten maken. In het THK is dit nog niet uitgewerkt.</p>	<p>Verder gaan wij er vanuit dat bij handelen conform het bovenstaande de lozing van het afvalwater van het terrein ook binnen de zorgplicht kan blijven voortgaan zolang er nog geen landelijk beleid is vastgesteld of met het BG andere lozingsnormen zijn afgestemd.</p>
<p>De AW van de bodem moet worden bepaald bij de functieklasse landbouw/natuur. Moet bij aanvulling van een ontgraving in deze gevallen als bodem de bodem van de put / het cunet worden aangehouden of de bodem van de bovenste halve meter onder het maaiveld van de omliggende bodem?</p>	<p>Binnen het THK wordt als onderzoekslocatie aangegeven: "als plaats waar de grond of baggerspecie wordt toegepast" en "de ontvangende bodem".</p> <p>Als er een put of een cunet is uitgegraven zal de bodem van die put / het cunet veelal minder verontreiniging bevatten dan de omliggende bovengrond. De Uitgegraven grond zal de kwaliteit van de omliggende bovengrond hebben.</p> <p>Bij een deklaag wordt beleidsmatig uitgegaan van de kwaliteit van de omliggende bovengrond.</p>	<p>Indien er bij aanvulling aangesloten moet worden bij de PFAS-gehalten van de bij ontgraven nieuw ontstane diepere ontvangende bodem, zal er veelal grond met veel lagere PFAS-gehalten moeten toegepast. Gezien de diffuse verspreiding van PFAS zal deze niet altijd voor handen zijn.</p> <p>Wij gaan er bij het aanvullen vanuit dat de kwaliteit van de aanvulgrond een gelijke kwaliteit mag hebben als die van de ontgraven bodem en van de aangrenzende bodem. Er is dan sprake van stand-still. Hiermee voldoen wij aan de zorgplicht.</p>
<p>Bij toepassen in een GBT (buiten een grondwaterbeschermingsgebied) mag de toegepaste grond niet in contact komen met het grondwater / - 1m onder het maaiveld (zie THK). Geldt dit voor de hele GBT (kern) of per toe te passen partij hierin? Is het moment van toepassen maatgevend of de ligging van de GBT na zetting?</p>	<p>In het THK mag in een GBT (buiten een grondwaterbeschermingsgebied) grond/baggerspecie die voldoet aan de 3-7-3-3-norm worden toegepast mits de toegepaste grond/baggerspecie niet in contact komt met het grondwater / - 1m-mv. Anders geldt de norm van 0,1.</p>	<p>Er zijn twee punten in het THK die interpretatieruimte laten. Ten eerste hoe bepaal je of de GBT in contact zal komen met het grondwaterniveau? Als tweede is onduidelijk of deze voorwaarde voor het gehele GBT-lichaam geldt of voor die partijen die een gehalte boven de 0,1 hebben?</p> <p>Voor het bepalen van de grondwaterstand houden wij indien deze bekend is de GHG aan. Daar waar de GHG niet bekend is, maar wel kritisch kan zijn voor de bepaling van de ligging van de GBT t.o.v. die grondwaterstand zullen we deze berekenen of middel peilbuizen vaststellen. E.e.a in overleg met het BG. Aangezien het THK een invulling van de zorgplicht betreft gaan voor de ligging van de voet van de GBT uit van de ligging na zetting.</p> <p>Veel toepassingen van GBT's zijn al gaande. Er is geen overgangstermijn voor GBT's voorzien. Onder toepassen</p>

		<p>wordt verstaan "het aanbrengen ... van grond of baggerspecie als bedoeld in artikel 35"(Bbk). In combinatie met artikel 42 is duidelijk dat bedoeld wordt het moment van aanbrengen.</p> <p>Wij gaan er dan ook vanuit dat we aan de zorgplicht voldoen zolang we er zorg voor dragen dat partijen met PFAS-gehalten boven de 0,1 die na 8 juli in een GBT worden toegepast ook na zetting boven het GHG / met het BG overeengekomen grondwaterniveau / -1 m-mv blijven.</p>
<p>Welke overgangsbepalingen gelden er voor lopende projecten en toepassingen, met name grootschalige projecten onder protocol 9335-2?</p>	<p>In de brief van de staatsecretaris van 8 juli staat: " Waterbeheerders en andere uitvoerders hebben tot 1 oktober 2019 de tijd om hun projecten in lijn te brengen met het handelingskader."</p> <p>Bij de FAQ's bij Bodem+ staat: " Pas als de kwaliteit voor PFAS voldoende is vastgesteld (5 tot 10 maal in geval van erkende kwaliteitsverklaring en 10 maal voor fabrikant-eigen-verklaring volgens de eisen voor het toelatingsonderzoek), kan de milieuhygiënische verklaring weer zonder analyse op partijniveau worden gebruikt."</p>	<p>De kwaliteitsverklaring bij grote projecten onder erkenning van protocol 9335-2 kunnen niet direct v.a. 8 juli mede van toepassing zijn op PFAS. Deze grote projecten moeten wel doorgang blijven vinden. Het THK geeft uitvoerders tot 1 oktober de mogelijkheid om hun projecten in lijn te brengen met het THK.</p> <p>De CH's zullen starten met het onderzoek op PFAS om hiermee voor 1 oktober hun 5-10 benodigde meetresultaten te hebben. Voor 1 oktober zullen de MHV's onder protocol 9335-2 mede voor PFAS gelden.</p>
<p>Welke overgangsbepalingen gelden er voor milieuhygiënische verklaringen? In het bijzonder voor MHV op basis van een BKK.</p>	<p>Volgens het Bbk kan <u>op basis van</u> een BKK een milieuhygiënische verklaring voor de vrijkomende grond worden afgegeven. Hier moet tevens een vooronderzoek NEN 5725 aan ten grondslag liggen. In de rapportage van het vooronderzoek staat o.a. of het ontgravingsprofiel geheel binnen de vastgelegde kwaliteitszone ligt, of er sinds het vaststellen van de BKK ter plaatse nog grondverzet heeft plaatsgevonden, of er nog een puntbron aanwezig kan zijn en welke parameters er aanvullend nog moeten worden onderzocht omdat daar een verdenking voor is.</p>	<p>Op dit moment voldoen de BKK's niet t.a.v. PFAS. Bij actualisatie van een BKK is ook niet gesteld dat alle geselecteerde (30?) PFAS hierin (moeten) worden betrokken. Regio Noordzeekanaalgebied is bijvoorbeeld vergevorderd in het toevoegen van enkel de stoffen PFOS en PFOA aan haar BKK. Tevens is deze BKK opgesteld aan de hand van metingen met bodemtypecorrectie op organische stof. Een MHV op basis van een BKK zal dus enkel uitspraak kunnen doen over die PFAS die in die BKK zijn opgenomen. Dit kan/zal per BKK verschillen.</p>

	<p>Het THK gaat er vanuit dat door diffuus voorkomen altijd een verdenking is voor PFAS (behoudens GenX). Overige stoffen enkel als een specifieke bron voor aanwezig is.</p> <p>De huidige BKK's omvatten geen PFAS. Net als bij bijvoorbeeld asbest zal bij verdenking op een stof die niet in de BKK is meegenomen aanvullend op die stof moeten worden gemeten om een MHV op grond van de BKK af te mogen geven.</p> <p>In de FAQ van Bodem+ is opgenomen: "Actualisatie van een bodemkwaliteitskaart is mogelijk door gebruik te maken van de systematiek voor het aanvullen van een bodemkwaliteitskaart zoals die eerder is uitgewerkt voor de stoffen kobalt, PCB's en molybdeen. Met deze systematiek kan onder voorwaarden (waaronder het uitsluiten van puntbronnen en mits niet teveel ruimtelijke variatie) volstaan worden met 30 waarnemingen per bodemlaag in het gehele beheergebied in plaats van het minimale aantal waarnemingen dat normaal gesproken per zone en per deelgebied geldt."</p>	<p>Voor het afgeven van een MHV zal hierdoor voor ontgraven een PFAS-onderzoek moeten plaatsvinden. Partijen onder de 100 ton kunnen zonder PFAS-onderzoek bij erkende grondbanken worden aangeboden.</p> <p>Partijen > 100 ton die naar een grondbank gaan zullen analysegegevens van de PFAS moeten worden bijgevoegd.</p> <p>Voor partijen die vanaf na 8 juli naar een toepassing gaan zal de MHV o.b.v. de BKK ook gegevens over de PFAS-gehalten moeten bevatten tot het moment dat voor de zone waaruit de grond vrijkomt de BKK ook t.a.v. PFAS is vastgesteld.</p> <p>MHV op basis van een BKK zijn enkel geldig binnen het beheergebied van die BKK.</p>
<p>Welke grenswaarden PFAS gelden bij het samenstellen van grondproducten onder protocol 9335-4?</p>	<p>De grondproducten die onder erkenning van protocol 9335-4 worden geproduceerd moeten altijd voldoen aan de AW2000. Dit wordt geborgd door enkel grond die gekwalificeerd is als AW2000 in te zetten voor de productie van grondproducten.</p> <p>De CH's protocol 9335-4 maken veelal periodiek een voorraad nieuw product. Dit product wordt over een langere periode uitgegeven in kleinere hoeveelheden, bijvoorbeeld aan hoveniers. Deze afnemers passen hiervan weer toe op verschillende locaties, bijvoorbeeld perken en tuinen.</p>	<p>Grondproducten mogen worden samengesteld met grond die voldoet aan AW2000. Dit moet blijken uit de MHV die bij de gebruikte grond behoort. Afhankelijk van de datum van het veldwerk bij een partij grond (voor of na 8 juli) moet hiervoor PFAS zijn meegenomen.</p> <p>Bij uitgifte van grondproducten vermeldt de CH op de MHV of PFAS is geanalyseerd, en zo ja welke gehalten zijn grondproduct bevat.</p> <p>Zoals gebruikelijk onder de BRL 9335 zal de CH protocol 9335-4 bij zijn grondproducten op de MHV informatief een</p>

	<p>De CH weet veelal niet vooraf waar de afnemer het grondproduct gaat toepassen.</p> <p>MHV's waarbij het veldwerk heeft plaatsgevonden voor 8 juli en PFAS niet is meegenomen mogen nog gebruikt worden tot 1 oktober. Hierna zullen de MHV's PFAS moeten omvatten.</p> <p>Partijen grond die aan AW2000 voldoen mogen <0,1 tot 3-7-3-3 aan PFAS bevatten.</p> <p>Voor toepassen op bodem met de bodemfunctieklassen landbouw/natuur gelden beperkingen t.a.v. het maximale gehalte aan PFAS.</p>	<p>zogenaamde wenk opnemen waarin duidelijk moet zijn welke voorwaarde/beperking er geldt voor toepassen van het grondproduct. Bij vrijstelling voor meting van PFAS en bij PFAS-gehalten < 0,1 gelden er geen beperkingen voor toepassen. Bij gehalten tussen de 0,1 en 3-7-3-3 zal worden aangegeven dat in gebieden waarvan in de bodembeheernota is aangegeven dat deze zijn ingedeeld in de functieklassen landbouw/natuur de in de MHV aangegeven gehalten PFAS niet hoger mogen zijn dan de op de toepassingslocatie geldende (gemeten) (achtergrond)waarden PFAS.</p>
<p>Moet de ontvangende landbodem op PFAS onderzocht worden bij toepassing van grond/baggerspecie met gehalten PFAS > 0,1 maar < 3-7-3-3 binnen de functieklassen wonen en industrie?</p>	<p>In Tabel 2 van het THK is duidelijk aangegeven dat de toepassingsnormen gelden bij toepassing binnen functieklassen.</p> <p>Onder 4.1 van het THK is duidelijk aangegeven dat de kwaliteit van de ontvangende bodem enkel op PFAS hoeft te worden onderzocht als daar de functie landbouw/natuur geldt. Verder is hier opgenomen: "Wat betreft de dubbele toets ... wordt opgemerkt dat het bepalen voor PFAS van de kwaliteit van de .. ontvangende bodem, alleen noodzakelijk is voor landbodems die zijn ingedeeld in de bodemkwaliteitsklasse landbouw/natuur en/of de bodemfunctieklassen landbouw/natuur."</p>	<p>Eigenlijk is dit niet voor interpretatie vatbaar, maar in de praktijk wordt ondervonden dat door BG's ook bij toepassing binnen de functieklassen wonen en industrie PFAS-onderzoek van de ontvangende bodem wordt verlangd.</p> <p>Wij gaan er van uit dat de opmerking onder 4.1 van het THK leidend is en PFAS-onderzoek alleen noodzakelijk is voor landbodems die zijn ingedeeld in de bodemkwaliteitsklasse landbouw/natuur en/of de bodemfunctieklassen landbouw/natuur.</p>